

YAYLALI v. Serbia (№ 15887/15)

Обставини справи

Справа стосувалася конфіскації особистих ювелірних виробів заявника сербськими митними органами після того, як він не задекларував їх під час транзиту через Сербію, на додаток до накладення штрафу, що, як він стверджував, становило порушення його прав за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

Після паспортного контролю прикордонною поліцією 19 червня 2013 року заявника зупинили митники та правоохоронці Держави-відповідача на в'їзді до Сербії на кордоні з Хорватією під час подорожі з Нідерландів до Туреччини. Заявник мав при собі 1500 євро (EUR) та особисті речі. Однак, після проведення митниками огляду автомобіля, багажу та самого заявника, в останнього було знайдено сумку з 8 вживаними золотими браслетами, які того ж дня було тимчасово вилучено митними органами; після цього стосовно заявника було порушено справу про адміністративне правопорушення у зв'язку з недекларуванням ним ювелірних виробів, що становило митний проступок, визначений статтею 292 § 1(2) Закону про митну справу. Відповідно до проведеної митними органами оцінки, браслети важили 254 грами на загальну суму 7620 євро (30 євро за грам).

Під час судового засідання з розгляду цього адміністративного правопорушення заявник, у присутності перекладача та без юридичного представника, стверджував, що золоті браслети належали його дружині та які він віз до Туреччини, де в місті Анталія вони планували купити будинок. У разі ж нестачі коштів на цей будинок, заявник планував продати браслети для отримання додаткових коштів. Також, він заявив, що митники розмовляли з ним поганою турецькою мовою і що він не знав, що при в'їзді в Сербію необхідно декларувати золоті вироби.

Того ж дня суд своїм рішенням визнав заявника винним у вчиненні адміністративного правопорушення, а саме у навмисному недекларуванні товарів, які він ввіз на митну територію Республіки Сербія, зокрема «8 б/у браслетів», виготовлених з жовтого металу, схожого на золото, загальною вагою 254 грами.

Заявника було оштрафовано на 55 000 сербських динарів (RSD; на той час приблизно 665 євро); стягнуто судові витрати в розмірі 1000 динарів (близько 12 євро). Суд, покликаючись на статтю 40 Закону про проступки, з огляду на загальні обставини справи та те, що правопорушник не завдав серйозної шкоди Державі, наклав штраф у розмірі, нижчому від встановленого законом граничного розміру, оскільки навіть значно зменшений штраф все одно

відповідав бажаному стримувальному та каральному ефекту та сприяв запобіганню майбутнім подібним порушенням.

Зрештою, суд застосував захисний захід (*zaštitna mera oduzimanja robe kao predmeta prekršaja*), конфіскувавши всі 8 браслетів як предмет правопорушення (*predmet prekršaja*). Застосовуючи захід конфіскації, суд вказав на обов'язковий характер санкції, передбаченої статтею 298 Закону про митну справу, яка мала бути виконана після того, як рішення стане остаточним. Браслети були тимчасово вилучені до завершення провадження у справі про проступок.

26 червня 2013 року заявник, якого представляв сербський адвокат, оскаржив захід конфіскації.

2 липня 2013 року Вищий суд у справах про адміністративні правопорушення відхилив апеляцію заявника та залишив без змін рішення суду першої інстанції. Він підтвердив, що конфіскація була обов'язковою і що її застосування не перебувало в межах дискреції суду у справах про недекларування товарів на кордоні, незалежно від того, чи були ці товари придбані законним шляхом. Конфіскація була застосована в загальних інтересах та відповідно до закону.

Конституційна скарга заявника стосовно незаконності норм Закону про митну справу стосовно обов'язковості конфіскації була відхилена Конституційним Судом.

Заявник скаржився на те, що конфіскація законно придбаних ювелірних виробів сербськими митними органами після того, як він не задекларував їх під час транзиту через Сербію, була вкрай непропорційним та невиправданим втручанням, яке порушувало статтю 1 Першого протоколу до Конвенції.

Оцінка Суду

Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції

Як зауважив ЄСПЛ, сторони не заперечували, що рішення національних органів влади про конфіскацію не задекларованих ювелірних виробів становили втручання у право заявника на мирне володіння своїм майном, гарантоване статтею 1 Першого протоколу до Конвенції.

Стосовно питання про те, яке з правил, що містяться у статті 1 Першого протоколу потрібно застосувати Суд зауважив, що митні органи спочатку тимчасово вилучили всі незадекларовані браслети, а суди у справах про адміністративні правопорушення згодом конфіскували вилучені у заявника браслети, що призвело до остаточної передачі їх Державі. ЄСПЛ вважав, що немає потреби займати чітку позицію щодо правила статті 1 Першого протоколу, відповідно до якого справу слід розглядати в контексті позбавлення власності або контролю за його використанням – оскільки принципи, що

регулюють питання виправдання в обох контекстах, по суті, однакові, включаючи, як і легітимність мети будь-якого втручання, так і його пропорційність та збереження справедливого балансу (див. *Denisova and Moiseyeva v. Russia*, № 16903/03, § 55, від 1 квітня 2010 року, а також *Credit Europe Leasing Ifn S.A. v. Romania*, № 38072/11, §§ 68–71, 21 липня 2020 року).

ЄСПЛ вважав недоцільним розглядати питання законності оскаржуваного заходу, і натомість перевірити, чи переслідувало втручання законну мету та чи було воно пропорційним (див. *Imeri v. Croatia*, № 77668/14, §§ 50–51, від 24 червня 2021 року).

В цій справі Конституційний Суд не оцінював, чи було рішення про конфіскацію пропорційним, але переконався, що воно було законним.

З наявних матеріалів і доводів Уряду не впливало, що перевезення золота чи особистих золотих прикрас через митний кордон Сербії було незаконним або що існувала якась конкретна заборона щодо кількості чи вартості золотих прикрас, які можна було ввозити або перевозити під час транзиту (див. *AGOSI v. the United Kingdom*, від 24 жовтня 1986 року, § 55, серія A, № 108, щодо заборони імпорту золотих монет). Конфісковане золото не було ані контрабандою, ані знаряддям будь-якої злочинної діяльності чи прибутком від неї (див. *Phillips v. the United Kingdom*, № 41087/98, §§ 9–18, ECHR 2001-VII, та *Ulemek v. Croatia*, № 21613/16, § 65, від 31 жовтня 2019 року).

Що стосується поведінки заявника, Суд зазначив, що він задекларував 1500 євро та особисті речі під час митного контролю, але не задекларував золоті браслети, які були виявлені під час перевірки митними органами. Неналежну поведінку заявника було кваліфіковано як навмисну через те, що він повинен був усвідомлювати обов'язок декларування, а отже, свідомо прийняв наслідки невиконання ним цього обов'язку (див. *Sadocha v. Ukraine*, № 77508/11, §§ 29–33, від 11 липня 2019 року; *Togrul v. Bulgaria*, № 20611/10, § 44, від 15 листопада 2018 року, § 27; *Ismayilov v. Russia*, № 30352/03, §§ 36–38, від 6 листопада 2008 року; *Gabrić v. Croatia*, № 9702/04, §§ 38–39, від 5 лютого 2009 року).

ЄСПЛ зауважив про відсутність ознак того, що заявник мав будь-яку судимість, а національні органи влади, в свою чергу, не мали жодної інформації про те, що він брав участь у будь-якій злочинній діяльності чи перебував під слідством у зв'язку з цим відповідно до інциденту, про який йде мова. Товари були придбані законним шляхом і не було ознак будь-якого передбачуваного незаконного використання. Відповідно не було жодних підстав вважати, що, конфіскувавши золоті браслети у заявника, влада прагнула запобігти будь-якій незаконній діяльності, як, наприклад, відмивання грошей, торгівля наркотиками або ухилення від сплати податків.

Звідси впливало, що єдиною неправомірною поведінкою заявника була його неспроможність задекларувати митним органам золоті браслети.

Також Суд нагадав, що для того, щоб бути пропорційним, втручання має відповідати серйозності порушення, а санкція – тяжкості правопорушення, за яке вона покликана покарати, у цьому випадку – недекларування товарів перед митними органами, а не тяжкість будь-якого ймовірного порушення, яке фактично не було встановлено, наприклад, відмивання коштів або ухилення від сплати митних зборів, оскільки у цій справі навіть не йдеться про таке порушення (див. *Ismayilov v. Russia*, № 30352/03 §§ 36–38, від 6 листопада 2008 року; *Grifhorst v. France*, № 28336/02, § 102, від 26 лютого 2009 року).

ЄСПЛ звернув увагу, що замість передбаченого штрафу за правопорушення, про яке йдеться, суди у справах про адміністративні правопорушення вважали, врівноважуючи різні елементи, що загальні обставини виправдовували накладення штрафу, нижчого від встановленого законом розміру. При цьому національні органи влади визнали, що правопорушник не завдав Державі серйозної шкоди, і дійшли висновку, що значно зменшений штраф відповідатиме бажаному стримувальному та каральному ефекту й запобігатиме майбутнім порушенням правил у справі заявника.

Незважаючи на наведене, національні суди винесли постанову про конфіскацію незадекларованих ювелірних виробів у повному обсязі як об'єкта правопорушення, що було стримувальним і каральним за своєю метою.

ЄСПЛ зауважив, що, як встановлено національними судами, конфіскація всіх незадекларованих товарів була обов'язковим заходом, який накладався на додаток до штрафу за митний проступок (див. *Karapetyan v. Georgia*, № 61233/12, § 36, від 15 жовтня 2020 року).

Відповідно до Закону про митну справу національні органи влади не мали права оцінювати пропорційність заходу та в цьому контексті брати до уваги те, що заявник довів законне придбання особистих ювелірних виробів. Раніше Суд висловлював думку про те, що стосовно правопорушень, пов'язаних із незадекларованою готівкою, надто жорсткий законодавчий підхід часто може призвести до того, що національні органи влади не зможуть знайти необхідний справедливий баланс між вимогами загального інтересу та вимогами захисту права власності особи (див. *mutatis mutandis*, *Gyrlyan*, цит. вище, §§ 30–31, та *Yaremiychuk and Others v. Ukraine*, № 2720/13 та 6 інших, § 31, від 9 грудня 2021 року).

На думку ЄСПЛ, обов'язковий характер конфіскації, на додаток до штрафу, міг перешкодити національній владі оцінити окремі обставини та пропорційність конфіскації у цій справі.

Таким чином, автоматичний характер конфіскації позбавив заявника будь-якої розумної можливості подати свою справу до відповідних органів влади з метою ефективного оскарження заходів, що становили втручання в його права власності, і мати будь-які шанси на успіх у зв'язку із цим.

На думку ЄСПЛ, наведених у справі міркувань було достатньо для висновку про те, що обов'язкова конфіскація золотих ювелірних виробів, про які йшла мова, поклала на заявника індивідуальний і надмірний тягар.

Висновок

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 17 вересня 2024 року й набуло статусу остаточного 17 грудня 2024 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.